

INDIVIDUALISERING VAN RECHTEN IN DE WERKLOOSHEIDSVERZEKERING

DOOR **LILIANE BABILAS**

Adviseur, RVA

INLEIDING

Net als ons socialezekerheidsstelsel steunt de werkloosheidsverzekering op solidariteit en verzekering.

De werkloosheidsverzekering in het bijzonder garandeert solidariteit tussen diegenen die werken en bijdragen tot de werkloosheidsverzekering, en diegenen die hun werk verliezen en in de werkloosheid terechtkomen.

De Belgische werkloosheidsverzekering echter heeft, net zoals overigens onze sociale zekerheid, die bijzonderheid dat haar kernopdracht zich situeert in een optiek van “grotere gezinsgerichtheid”.

De “grotere gezinsgerichtheid” van de werkloosheidsuitkeringen houdt echter nog meer in dan dat aan werkloze gezinshoofden, die - zo wordt gedacht - een grotere gezinslast hebben, een verhoogde uitkering wordt toegekend. Het betekent ook dat het vervangingsinkomen van samenwonenden onmiddellijk wordt verlaagd, omdat ervan wordt uitgegaan dat zij door hun gezinssituatie gemakkelijker de impact van het verlies van beroepsinkomen kunnen opvangen. De uitkering die aan samenwonenden wordt toegekend, ligt lager dan de uitkering voor de andere categorieën en dat, zonder aanpassingsperiode, zoals uit de onderstaande tabel blijkt.

TABEL 1: BEPALING VAN DE WERKLOOSHEIDSUITKERING IN 2007

	Samenwonenden met gezinslast	Alleenstaanden	Samenwonenden
1e periode = 1e jaar werkloosheid	60%	60%	55% (2)
2e periode = eerste 3 maanden van het 2e jaar werkloosheid (soms verlengd)	60%	50% (1)	40%
3e periode = na de tweede periode	60%	50% (1)	Forfaitair bedrag met uitzonderingen

(1) 53% vanaf 01/01/2008

(2) 58% vanaf 01/01/2008

Als we de uitkering toegekend aan alleenstaanden beschouwen als het eigen basisrecht, dan wordt het supplement dat aan gezinshoofden wordt betaald, een afgeleid recht dat onrechtstreeks aan de echtgenoot of aan de andere personen die een gezinslast vormen, wordt toegekend. De verlaging van de uitkeringen waarmee samenwonenden te kampen krijgen en waardoor het vervangingsinkomen van de werkloosheidsverzekering relatief snel daalt, is wel degelijk een niet-geïnd eigen recht. De snelle degressie die samenwonenden ondergaan, is de prijs die zij moeten betalen in ruil voor de "winst" van het samenwonen.

We merken hierbij op dat na een laatste aanpassing op 1 januari 2008 de uitkering die tijdens het eerste jaar aan samenwonenden wordt toegekend, tot 58% wordt opgetrokken, maar voor de volgende periodes is er geen enkele wijziging. Alleen voor de alleenstaanden stijgt de uitkering tot 53%, in plaats van 50% na het eerste jaar, waardoor zij iets dichterbij de buurt komen van de gezinshoofden. Het afgeleide recht van het gezinshoofd daalt lichtjes. Het niet-geïnde recht van samenwonenden stijgt in de tweede periode, ook al wordt er voor de eerste periode dan een lichte verbetering vastgesteld.

Zo ziet de huidige situatie van de werkloosheidsverzekering eruit. Is deze situatie het resultaat van een evolutie over een lange periode?

1. EEN TERUGBLIK

De nood aan hulp voor werklozen wordt al sinds de tweede helft van de 19e eeuw erkend. Deze hulp wordt georganiseerd in de vorm van wederzijdse steun door arbeidersorganisaties. Vanaf het begin van de 20e eeuw ontvangen de werkloosheidskassen staatssteun. De NDAW - Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid - wordt in 1935 opgericht. Deze door de staat en werkgeversbijdragen gefinancierde dienst verleent bijstandsvoorzieningen voor behoeftige werklozen na de eerste zestig dagen dat ze ten laste zijn van de werkloosheidskassen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden de werklozen gelijkgesteld met behoeftigen en er wordt een burgerlijke noodregeling ingevoerd. Op 1 januari 1945 wordt de sociale zekerheid van kracht. Het algemene socialezekerheidsstelsel breidt natuurlijkerwijs de door de sociale verzekeringen gegarandeerde bescherming uit tot de gezinsleden die ten laste zijn van de werknemers; daardoor worden vrouwen economisch en sociaal afhankelijk en wordt het volgende gezinsmodel dat hiermee wordt erkend, de sociale norm: het gezin dat bestaat uit een koppel en hun kinderen, waarbij de man de kostwinner is en de vrouw thuis de zorg voor het huishouden en de opvoeding van de kinderen op zich neemt.

1.1. EN DE SOCIALE VERZEKERING? (1)

De eerste organieke verordening inzake werkloosheid, ingevoerd door het regentsbesluit van 26 mei 1945, bekrachtigt het algemene recht op werkloosheidsuitkeringen zonder dat er rekening wordt gehouden met de staat van behoeftigheid van de werkloze. Het recht op werkloosheidsuitkeringen geldt voortaan ook voor vrouwen. De uitkeringen zijn forfaitaire bedragen en hangen af van het geslacht, de drie leeftijdscategorieën en de woongemeente.

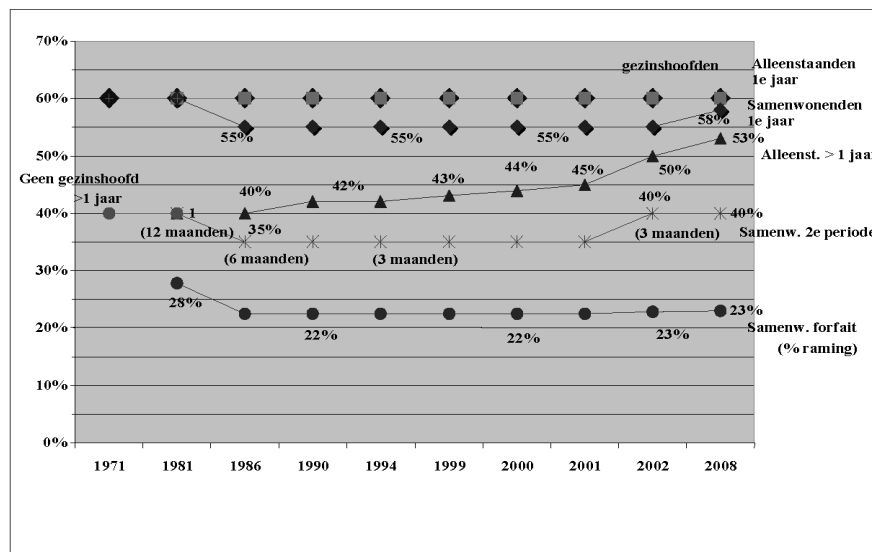
Er wordt een steunfonds voor onvrijwillig werklozen opgericht, dat de opvolger is van de Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid. Al zeer snel rijzen er vermoedens dat vrouwen, en dan in het bijzonder gehuwde vrouwen, misbruik maken. En dus worden voor de vrouwen specifieke regelgevingen ingevoerd. In 1946 worden de vrouwen uit het systeem uitgesloten als ze niet kunnen bewijzen dat ze na 1 december 1944 ten minste drie maanden hebben gewerkt. Vanaf 1949 wordt de situatie van de gehuwde vrouwen jaarlijks herzien en ze moeten vanaf 1 juli van het voorgaande jaar ten minste 75 dagen hebben gewerkt om recht te kunnen blijven hebben op werkloosheidsuitkeringen. Vanaf diezelfde datum en tot in 1971 wordt de aan de gezinslast gelinkte horizontale solidariteit ingevoerd. Door een steeds verder doorgedreven diversifiëring van de forfaitaire bedragen die naargelang van het geslacht en de leeftijd worden toegekend, worden de steeds grotere transfers naar de gehuwde mannelijke werknemers met vrouw en kinderen ten laste georganiseerd. De wet van 14 juli 1951 geeft het voorlopige werkloosheidsverzekeringssstelsel zijn definitieve karakter en het "Voorlopig steunfonds voor werklozen" wordt opnieuw de "Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid".

Positiever is het feit dat op dat ogenblik nieuwe toegankelijkheidsvoorwaarden worden gesteld die identiek zijn voor de werknemers van beide geslachten. Vanaf 1953 wordt de klok echter weer teruggedraaid, wanneer voor samenwonende vrouwen nieuwe beperkingen in het leven worden geroepen. Deze beperkingen worden in 1955 opgeheven, maar er wordt een nieuw onderscheid naargelang van het geslacht ingevoerd: indien vrouwen weigeren te werken, worden ze volledig uitgesloten tot ze opnieuw kunnen bewijzen dat ze in aanmerking komen, terwijl hun mannelijke collega's slechts een beperkte sanctie riskeren, namelijk tussen 4 en 13 weken!

(1) Bron: Jaarverslagen RVA.

In 1961 wordt de NDAW de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. In 1971 ligt de klemtoon op het verzekeringsprincipe, doordat de vergoeding aan het laatste, geplafonneerde loon is gebonden. Tegelijkertijd wordt het principe van aan gezinslast gelinkte horizontale solidariteit kracht bijgezet. Na één jaar werkloosheid tegen 60% van het laatste gederfde brutoloon, wordt het uitkeringspercentage beperkt tot 40% van het loon voor volledig werklozen die geen gezinshoofd zijn. Bij wijze van minima blijft een forfaitair systeem bestaan. In 1981 en de decennia die daarop volgen, wordt het verzekeringsprincipe weer echt op de helling geplaatst en naargelang van de gezinscategorie wordt een steeds grotere selectiviteit toegepast. Het verzekeringsprincipe wordt voor samenwonenden fors beperkt doordat het vergoedingspercentage wordt verlaagd en in de 3e vergoedingsperiode een forfaitair bedrag wordt ingevoerd. In 1981 wordt de klasse van de werklozen die geen gezinshoofd zijn, immers in twee afzonderlijke klassen opgesplitst, waardoor een nieuwe gezinscategorie ontstaat: de alleenstaanden, dat wil zeggen, werknemers die alleen wonen en samenwonenden die niet aan de voorwaarden voor gezinshoofd voldoen. De alleenstaanden en de samenwonenden worden voor 60% vergoed tijdens het eerste jaar en voor 40% tijdens het tweede jaar. Dit tweede jaar tegen 40% kan worden verlengd naargelang van het beroepsverleden (78 dagen per gewerkt jaar). Beide categorieën worden vervolgens vergoed op basis van een forfaitair bedrag, maar dat forfaitair bedrag ligt voor samenwonenden lager (40% van het minimuminkomen dat door de collectieve overeenkomst binnen de NAR is overeengekomen) dan het forfaitair bedrag voor alleenstaanden (50%). De onderstaande grafiek 1 geeft de evolutie weer van de werkloosheidsuitkeringspercentages naargelang van de gezinscategorie in de periode van 1971 tot 2008.

GRAFIEK 1: EVOLUTIE 1971-2008 VAN HET WERKLOOSHEIDSUITKERINGSPERCENTAGE NAAR- LANG VAN DE GEZINSCATEGORIE

Bron: Jaarverslagen RVA

De situatie van de alleenstaanden heeft de neiging om relatief snel te verbeteren, aangezien vanaf 1986 het forfaitair bedrag wordt afgeschaft en deze categorie het percentage van de tweede periode behoudt.

Tussen 1990 en nu stellen we vast dat het vergoedingspercentage van de alleenstaande werklozen in de tweede periode herhaaldelijk verbetert: in 1990: stijging van 40% tot 42%; in 1999: stijging van 42% tot 43%; in 2000: 44% in plaats van 43%; in 2001: 45% in plaats van 44%; in 2002: 50% in plaats van 45%; vanaf 1 januari 2008 stijgt het percentage voor het tweede jaar van 50 tot 53%.

De situatie van de samenwonenden volgt deze evolutie evenwel niet.

Eind 1986 gaat de vergoeding nogmaals een stap achteruit, wanneer het uitkeringspercentage voor de eerste periode alleen voor deze categorie daalt van 60% tot 55%. De tweede periode wordt ingekort van 12 tot 6 maanden (termijn die eventueel kan worden verlengd) en wordt nog slechts voor 35% vergoed in plaats van voor 40%. We merken hierbij op dat, als we een snelle raming maken van de relatieve grootte van het forfaitair bedrag dat aan een samenwonende zonder gezinslast wordt toegekend, en dit met de andere percentages vergelijken, blijkt dat het overeenstemt met +/-22% van het geplafonneerde loon.

In 1994 wordt de basisduur van de tweede periode, waarin voor 35% wordt vergoed, nogmaals ingekort, namelijk van 6 tot 3 maanden. De eerste verbetering voor de samenwonenden vindt plaats in 2002, wanneer het percentage voor de tweede periode van 35 tot 40% wordt opgetrokken. De tweede verbetering dateert van 1 januari 2008, wanneer het percentage voor samenwonenden in de eerste periode van 55% tot 58% wordt verhoogd. Het principe van het forfaitair bedrag blijft behouden.

We kunnen vaststellen dat de categorie van alleenstaande werknemers stilaan die van de gezinshoofden benadert, aangezien er vanaf het tweede jaar werkloosheid tussen deze statuten nog slechts 7% verschil is. Dit geldt echter niet voor de samenwonenden zonder gezinslast, want zij worden door de werkloosheidsverzekering nog steeds stiefmoederlijk behandeld, zij vervallen al gauw in een situatie van steuntrekker, aangezien zij na een jaar nog slechts 40% ontvangen, en na nog eens drie maanden – eventueel verlengd naargelang van hun beroepsactiviteit voordien – moeten ze zich tevredenstellen met een forfaitair bedrag ten belope van 23% van het geplafonneerde loon. Alleenstaanden daarentegen behouden een uitkering van 53% en gezinshoofden zelfs 60%!

1.2. TOT SLOT VAN DEZE TERUGBLIK ...

Ondertussen bestaat de sociale zekerheid al nagenoeg 65 jaar en heeft de samenleving diepgaande wijzigingen ondergaan die de organisatie van ons leven in alle betekenissen van het woord grondig overhoop hebben gehaald, maar de manier waarop de werkloosheidsverzekering het verlies van werk aanpakt, is haast niet veranderd!

Sinds 1971 is de berekening van de werkloosheidsuitkeringen zogoed als niet afgeweken van het 60%/40%-schema, tenzij dan wanneer er in 1981 het - nog steeds bestaande - forfaitaire bedrag voor samenwonenden aan wordt toegevoegd. Het relatief hogere forfaitaire bedrag, dat in 1981 eveneens voor de alleenstaanden wordt ingevoerd, wordt in 1986 weer afgeschaft. Een stap vooruit en een stap achteruit: de sociale zekerheid heeft duidelijk nog niet alle samenwonenden opgenomen in de rangen van de werknemers die het verdienen om van een vervangingsinkomen die naam waardig te genieten. We kunnen echter niet anders dan te denken dat via de samenwonenden eigenlijk de vrouwen worden bedoeld. In het begin zijn de argwaan en de terughoudendheid duidelijk tegen hen gericht, maar daarna wordt de aandacht gevestigd op de categorie van de samenwonenden, waarin vrouwen de meerderheid vormen. Wil de portaalsite van de sociale zekerheid ons geruststellen - als we die raadplegen - door te stellen dat de solidariteit verzekerd is aangezien de vakbonds- en werkgeversorganisaties mee beslissen over de modaliteiten van het systeem?

2. MAAR TOT WELKE CATEGORIEËN BEHOREN DE WERKLOZE MANNEN EN VROUWEN MOMENTEEL?

In 2008 zijn er bij de RVA-uitkeringsgerechtigden:

41% werklozen die tot de categorie van de samenwonenden behoren;

35% werklozen die gezinshoofd zijn;

24% alleenstaande werklozen.

Er zijn haast evenveel vrouwen die gezinshoofd zijn (17%) als mannen (18%). De verschillen situeren zich op het niveau van de andere twee categorieën: de samenwonenden zijn in de eerste plaats vrouwen: 24%, tegenover 17% voor de mannen, en de mannen zijn vaker alleenstaand: 15%, tegenover 9% bij de vrouwen.

HOE ZIET DE EVOLUTIE ER HET VOORBIJE DECENNIUM UIT?

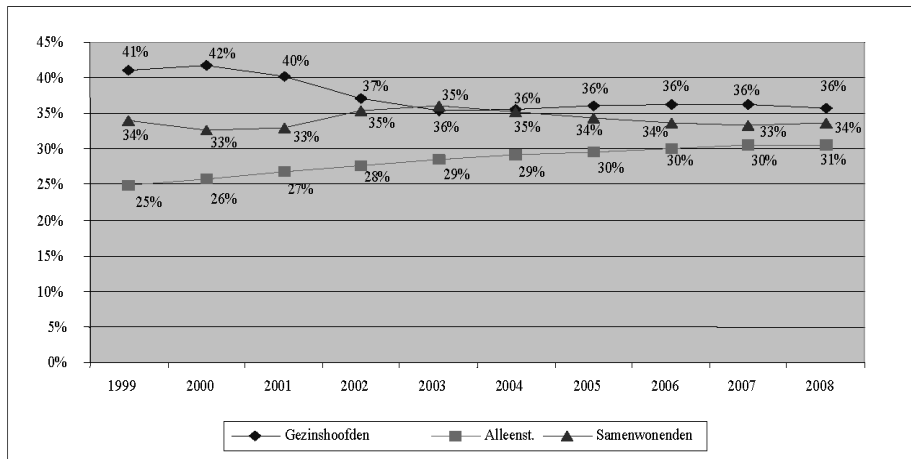
Reeds in 1999 is de gezinsgroep met het meeste werklozen, net zoals nu, die van de samenwonenden zonder gezinslast, maar dat overwicht is in dat jaar groter dan nu (46%).

De tendens gaat in deze categorie immers in dalende lijn en bedraagt in 2008 nog slechts 41%. De opzienbarende evolutie wordt echter vastgesteld in de categorie van de alleenstaanden: deze gaat er immers met 33% op vooruit, gaande van 18% in 1999 tot 24% momenteel. Deze vooruitgang doet zich voor bij de mannen (van 25 tot 31%) zowel als bij de vrouwen (van 12% tot 18%).

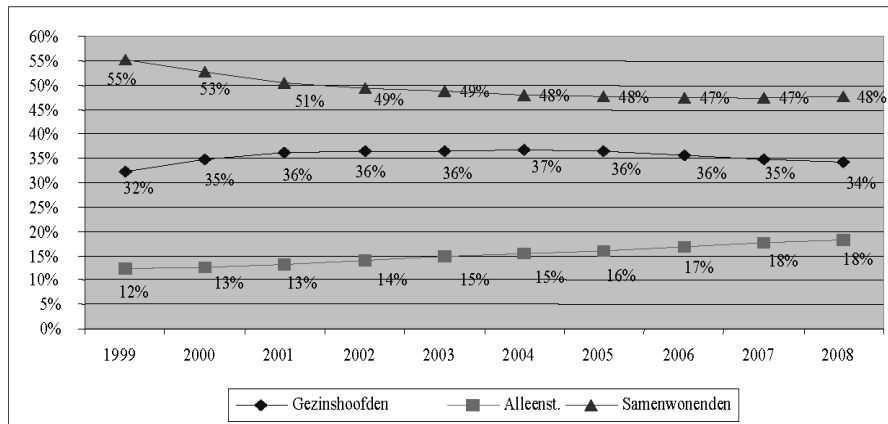
De categorie gezinshoofden blijft zowel bij de mannen als bij de vrouwen, goed voor 35-36%.

De grafieken 2 en 3 hieronder geven de evolutie weer van het relatieve aandeel van de gezinscategorieën volgens het type van werkloze.

GRAFIEK 2: EVOLUTIE VAN HET RELATIEVE AANDEEL VAN DE GEZINSCATEGORIEËN VAN WERKLOZE MANNEN, 1999-2008

GRAFIEK 3: EVOLUTIE VAN HET RELATIEVE AANDEEL VAN DE GEZINSCATEGORIEËN VAN WERKLOZE VROUWEN, 1999-2008

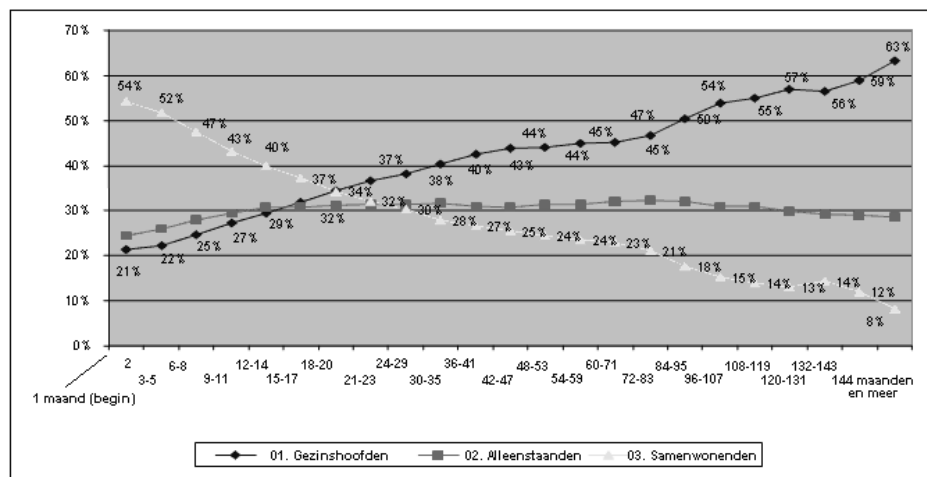

Dat het aantal samenwonenden daalt, is in hoofdzaak toe te schrijven aan de vrouwen: in 1999 behoort 55% nog tot deze categorie, tegenover 48% op dit ogenblik. Bij de mannen daarentegen blijft de klasse van de samenwonenden in de buurt van de 34%. We kunnen onthouden dat wat de werkloze mannen betreft, de drie gezinscategorieën ongeveer dezelfde relatieve omvang hebben, terwijl bij de werkloze vrouwen de categorie gezinshoofden stabiel blijft, rond de 35%, en de categorieën samenwonenden en alleenstaanden een omgekeerde evolutie kennen: het aandeel samenwonenden gaat achteruit en het aandeel alleenstaanden gaat vooruit.

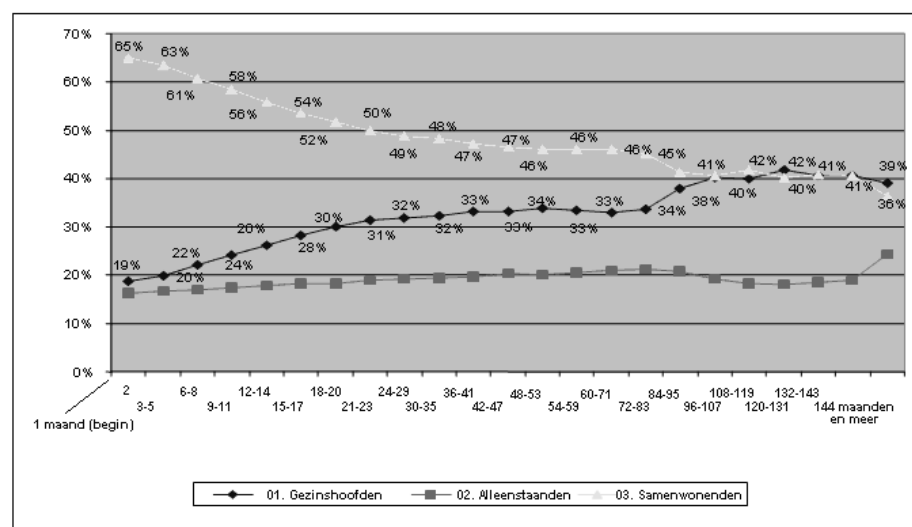
3. EVOLUTIE VAN DE GEZINSCATEGORIE VAN WERKLOZEN TIJDENS DE WERKLOOSHEIDSPERIODE

Globaal gesproken woont één man op de drie en één vrouw op de twee samen. Toch wonen de meeste werklozen bij het begin van een periode van werkloosheid samen ...! De grafieken 4 en 6 tonen hoe de gezinscategorie van werklozen evolueert naarmate de werkloosheid langer duurt.

GRAFIEK 4: EVOLUTIE VAN DE GEZINSCATEGORIE VAN WERKLOZE MANNEN IN DE LOOP VAN DE WERKLOOSHEIDSPERIODE, IN 2007

GRAFIEK 5: EVOLUTIE VAN DE GEZINSCATEGORIE VAN WERKLOZE VROUWEN IN DE LOOP VAN DE WERKLOOSHEIDSPERIODE, IN 2007

Bij het begin van de werkloosheid zijn de samenwonenden in de meerderheid, zowel de mannen (54%) als de vrouwen (65%), terwijl er bij de gezinshoofden slechts 21% mannen en 19% vrouwen zijn.

Al snel doen zich tussen deze twee categorieën verschuivingen voor en het aandeel samenwonenden neemt af ten voordele van de categorie van de gezinshoofden. Bij de mannen is tijdens de eerste 18 maanden ook een zekere verschuiving naar de categorie alleenstaanden merkbaar.

Over het geheel genomen vertoont de categorie van de alleenstaanden overigens een grotere stabiliteit tijdens de volledige werkloosheidsperiode.

Na een periode van 12 tot minder dan 15 maanden, stellen we vast dat het percentage samenwonenden bij de mannen met 31% en bij de vrouwen met 18% daalt.

Als heel de werkloosheidsperiode in beschouwing wordt genomen, stellen we voor beide geslachten eenzelfde evolutie vast: de curve van het percentage voor samenwonenden blijft onverbiddeijk dalen, terwijl deze curve bij de gezinshoofden blijft stijgen.

Ik probeer hier niet om de oorzaken van deze bewegingen te doorgronden. Er zijn wellicht velerlei oorzaken. Ik hoop alleen dat de configuratie van onze werkloosheidsuitkeringen en de discriminatie tussen de werknemers waartoe deze - of we dat nu willen of niet - leidt, niet tot gevolg hebben dat sommige transformaties in ons gezinsleven worden bespoedigd.

Maar nu de sociale zekerheid 65 jaar bestaat, wordt het misschien tijd dat ze haar concepten van het gezinsleven en het type van samenleving dat ze wil verdedigen en bevorderen, herziet.

4. DE GEZINSCATEGORIEEN VAN DE RVA, GEZIEN VANUIT HET STANDPUNT VAN HET GEZINSLEVEN

De gezinscategorieën die de basis vormen voor de uitbetaling van de werkloosheidsuitkeringen van de RVA, dekken soms zeer uiteenlopende gezinssituaties. Om hiervan overtuigd te zijn, volstaat het om kennis te nemen van de toelatingsvoorwaarden tot de verschillende gezinscategorieën voor de werkloosheidsuitkeringen. Een alleenstaande werkloze die alimentatiegeld verschuldigd is, bijvoorbeeld, krijgt de code gezinshoofd toebedeeld, zelfs als de reële gezinssituatie die van alleenstaande is.

Het is heel interessant om de gegevens met betrekking tot de gezinscategorieën van de RVA-gerechtigden naast de gegevens met betrekking tot de gezinssituatie van deze personen te leggen. Het gaat in feite om de positie die deze gerechtigden in het huishouden innemen ten overstaan van de persoon die als "gezinshoofd" wordt beschouwd.

Dat konden we vaststellen in het kader van een Agora-project dat we momenteel ontwikkelen onder het beschermheerschap van het Bestuur van het Wetenschapsbeleid en in samenwerking met teams van academici (CSB en Steunpunt Werk en Sociale Bescherming, KUL). Dit project bestudeert de evolutie in de tijd van een representatief panel bestaande uit 33% (ongeveer 317.000 individuen) van de RVA-uitkeringsgerechtigden.

Deze studie heeft de op het einde van het 1e kwartaal 2000 gepubliceerde gegevens met betrekking tot de RVA-gerechtigden vergeleken met de gegevens met betrekking tot hun gezinssituatie op het einde van de maand december 1999 (waardoor sommige verschuivingen en schijnbare tegenstrijdigheden mogelijk zijn). Behalve de gegevens van de RVA gebruikt deze studie ook de gegevens van de KSZ, de RSZP-PO, het RIZIV, het RSVZ, de RVP en het Rijksregister. We beschikken tevens over gegevens met betrekking tot de gezinsleden van de personen uit de steekproef.

We wijzen er echter op dat de hier bestudeerde gegevens van 2000 dateren en de huidige situatie dus niet exact weerspiegelen.

TABEL 2: DATAMATCHING TUSSEN GEZINSCATEGORIE (RVA) EN GEZINSSITUATIE VAN WERKLOZEN, VOLGENS GESLACHT

Gezinssituatie	Gezinscategorien van uitkeringsgerechtigde werklozen (RVA)								
	Gezinshoofden		Samenwonenden		Alleenstaanden		Totaal		
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Totaal
Alleenstaanden	4,4%	0,6%	0,5%	0,4%	9,4%	6,0%	14,4%	7,0%	21,4%
Koppel zonder kinderen	2,5%	0,7%	2,5%	5,9%	0,2%	0,3%	5,2%	6,9%	12,1%
Koppel met kind(eren)	7,8%	2,8%	4,7%	17,5%	0,2%	0,0%	12,7%	20,3%	33,0%
Kind	2,1%	1,2%	6,0%	4,2%	0,6%	0,3%	8,7%	5,6%	14,4%
Eenoudergezin	1,1%	13,6%	0,1%	0,4%	0,0%	0,1%	1,2%	14,2%	15,5%
Andere	0,9%	0,5%	0,7%	0,7%	0,6%	0,2%	2,2%	1,5%	3,7%
Totaal	19,0%	19,4%	14,5%	29,3%	11,0%	6,9%	44,5%	55,5%	100,0%

Globaal gesproken kan het volgende uit tabel 2 worden afgeleid:

- 33% van de werklozen leeft in een gezin bestaande uit een koppel en een of meer kinderen; twee derde onder hen is samenwonende werkloze;
- 21,4% van de werklozen heeft een gezinssituatie als alleenstaande, maar gezien vanuit het standpunt van de RVA heeft één vierde onder hen het statuut van gezinshoofd;
- 15,5% leeft in een eenoudergezin en nagenoeg allemaal zijn ze gezinshoofd;
- 14,4% woont bij zijn ouders en in 7 op de 10 gevallen als samenwonende;
- 12,1% maakt deel uit van een koppel zonder kinderen; de meesten krijgen een werkloosheidsvergoeding als samenwonende.

Het type van gezin waar we het meeste werklozen vinden (33%), bestaat dus uit twee personen die als koppel samenleven en een of meer kinderen hebben. Slechts één werkloze op de drie in deze situatie behoort echter tot de gezinscategorie van gezinshoofden (RVA), de overige twee derde heeft een statuut van samenwonende, wat betekent dat hun echtgenoot of partner een beroepsactiviteit heeft.

Het traditionele dominerende gezinsbeeld – koppel met kinderen en één kostwinner – wordt aangetast. Momenteel is het gezin met twee werkende volwassenen en een of meer kinderen met 22,2% wel degelijk het meest voorkomende gezinstype.

We kunnen ons afvragen of dit type van gezin wel de sociale bescherming krijgt waarop het aanspraak kan maken, aangezien de partner die werkloos wordt, al snel tot de rol van steuntrekker wordt gedegradeerd en zijn rol in het levensonderhoud van zijn gezin sterk in het gedrang komt.

Stemt het begrip “aanvullend loon”, dat de basis vormt van dit systeem, nog overeen met onze huidige samenleving?

4.1. 38,4 WERKLOZEN OP 100 (19 MANNEN EN 19,4 VROUWEN) ZIJN GEZINSHOOFD: HOE ZIET DE GEZINSSITUATIE ERUIT?

4.1.1. Mannen en vrouwen, gezinshoofden:

- 38,5% van de werklozen (mannen en vrouwen) zijn verantwoordelijk voor een eenoudergezin;
- 27,7% leeft in een gezin bestaande uit een koppel met een of meer kinderen;
- 13,2% is alleenstaande;
- 8,6% is gezinshoofd in een gezin waar hij of zij kind is;
- 8,4% is gezinshoofd van een koppel zonder kinderen.

4.1.2. Vrouwen als gezinshoofd

Werkloze vrouwen zijn gezinshoofd:

- in 70,3% van de gevallen als verantwoordelijke van een eenoudergezin;
- in 14,3% van de gevallen in een koppel met een of meer kinderen;
- en in 6% van de gevallen in de hoedanigheid van kind in een gezin.

4.1.3. Mannen als gezinshoofd

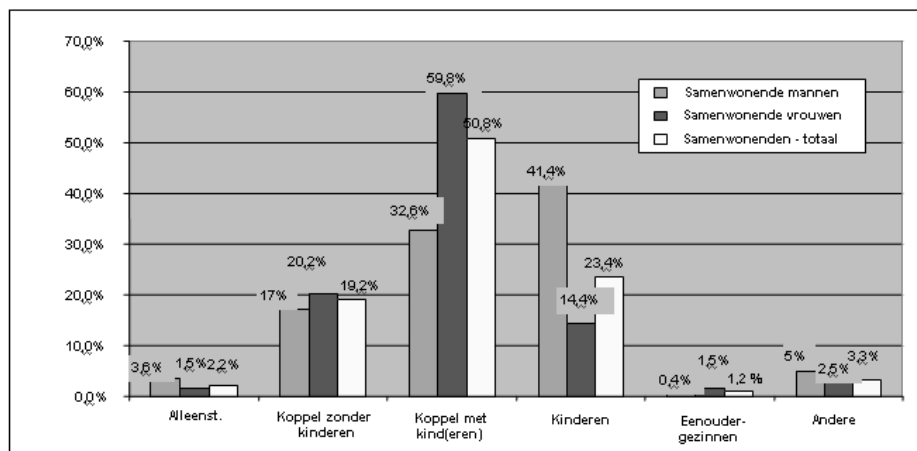
Werkloze mannen zijn gezinshoofd:

- in 41,3% van de gevallen in een koppel met een of meer kinderen;
- in 23,5% van de gevallen als alleenstaande;
- in 13,4% van de gevallen in een koppel zonder kinderen;
- in 11,2% van de gevallen in de hoedanigheid van kind in een gezin.

4.2. 43,8 WERKLOZEN OP 100 WONEN SAMEN (14,5 MANNEN EN 29,3 VROUWEN): HOE ZIET HUN REELE GEZINSSITUATIE ERUIT?

Over het geheel genomen wonen 43,8 werklozen op 100 samen. Opgesplitst volgens geslacht zijn er 32,6% samenwonende werkloze mannen en 52,7% samenwonende werkloze vrouwen.

GRAFIEK 6: SPREIDING VAN DE SAMENWONENDE WERKLOZEN VOLGENS GEZINSTYPE

Uit grafiek 6 kunnen we afleiden dat, als we alle samenwonende werklozen als geheel beschouwen:

- 50,8% leeft in een gezin met een of meer kinderen waar beide partners werken;
- 23,4% als kind in een gezin leeft;
- 19,2% lid is van een gezin dat bestaat uit een koppel zonder kinderen en waarbij beide partners werken.

Als we de samenwonende werknemers volgens geslacht bekijken, dan blijkt dat:

- vrouwen vooral – a rato van 59,8% – samenwonend zijn, want ze leven in een gezin met een of meer kinderen waar beide partners werken (terwijl mannen zich slechts in 32,6% van de gevallen in deze situatie bevinden);
- mannen zijn in eerste instantie samenwonend (41,4%), want ze leven als kind in een gezin, situatie waarin slechts 14,4% van de werkloze vrouwen zich bevindt;
- qua geslacht is er weinig verschil op het niveau van de samenwonenden in een koppel zonder kinderen: 17% werkloze mannen en 20% werkloze vrouwen leven met andere woorden in een koppel zonder kinderen waar beide partners werken.

Tot slot merken we op dat we, in plaats van te spreken van twee partners die werken, beter zouden zeggen “die gewerkt hebben”, aangezien deze situatie die periode betreft die aan de werkloosheid voorafgaat.

4.3. DE ALLEENSTAANDEN

Tot slot valt er weinig te zeggen over de 17,9% werklozen die alleenstaand zijn en voornamelijk tot de gezinssituatie van de alleenstaanden behoren.

4.4. GEZINSLAST EN WERKLOOSHEID

Op basis van dit panel (periode 1999-2000) weten we nu al wat meer over de gezinssituatie van de personen die onder de werkloosheidsverzekering vallen.

Een laatste inlichting die we uit de analyse van de resultaten kunnen afleiden, heeft betrekking op de gezinslast die werkloze mannen en vrouwen in hun dagelijks leven dragen, uitgaande van het standpunt dat de gezinslast voornamelijk te maken heeft met de aanwezigheid van kinderen in het huishouden.

Als we kijken naar de spreiding van de werklozen volgens hun gezinssituatie en de gezinscategorie die door de RVA wordt toegekend (zie tabel 2), stellen we vast dat:

- 48% van de werklozen leeft in een gezin met een of meer kinderen (koppels met kind(eren) en eenoudergezinnen); opgesplitst per geslacht geeft dat:

62,2% van de werkloze vrouwen (20,3% in een koppel met kind(eren) en 14,2% in een eenoudergezin, tegenover 55,5% werkloze vrouwen);

31% van de werkloze mannen (13% + 1% tegenover 45%).

- slechts 26% van de werklozen effectief gezinshoofd is in een dergelijk gezin; opgesplitst per geslacht wordt dat:

30% van de werkloze vrouwen (3% + 14% tegenover 55%);

20% van de werkloze mannen (8% + 1% tegenover 45%).

Werkloze vrouwen behoren vaker tot gezinnen met een of meer kinderen, vooral eenoudergezinnen, en worden effectief vergoed als gezinshoofd in een gezin met een of meer kinderen; het is dan ook niet moeilijk om in te zien dat zij meer nog dan de werkloze mannen in hun dagelijks leven met een gezinslast worden geconfronteerd.

5. **EVALUATIE VAN DE KOSTEN VAN EN BEZUINIGINGEN OP DE UITGAVEN GELINKT AAN DE GEZINSClassificatie VAN DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN**

Door de werkloosheidsuitkeringen volgens gezinscategorie te klasseren, zien we dat de bedragen verschillen naargelang een werkloze samenwoont, alleenstaande is of gezinshoofd is: het bedrag wordt verhoogd voor gezinshoofden en verlaagd voor samenwonenden.

Deze gezinsclassificatie van de werkloosheidsuitkeringen heeft uiteraard gevolgen voor de uitgaven inzake werkloosheid.

We proberen om deze impact in te schatten.

5.1. **AL DAN NIET CONTRIBUTIEVE EIGEN RECHTEN, NIET-GEINDE EIGEN RECHTEN, AFGELEIDE RECHTEN, ... HOE KENSCHETSEN WE DE UITBETAALDE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN?**

Uiteraard kunnen we de socialezekerheidsrechten vanuit verschillende gezichtshoeken onderzoeken (2):

- juridisch, waarbij we ons afvragen wie aanleiding geeft tot het recht. Zo kunnen we onderscheiden:

de eigen rechten: door de persoon zelf geopend;

de afgeleide rechten: door een derde geopend.

- financieel: we bepalen hoe het recht wordt gefinancierd:

contributieve rechten: er wordt een bijdrage betaald;

niet-contributieve rechten: er wordt geen bijdrage betaald.

Nu deze definities zijn bepaald, wordt duidelijk dat heel wat combinaties mogelijk zijn.

---

(2) Michel Deffet en Christel Nuyens, Essay over de afgeleide rechten, in *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 3e trimester, 1999.

Hoe zit het met de werkloosheidsuitkeringen?

De werkloosheidsverzekeringsuitkeringen zijn in de eerste plaats eigen rechten geopend door de werkloze zelf, die aan een aantal voorwaarden inzake prestaties, studies, ... moet voldoen. Deze uitkeringen zijn in principe contributieve rechten, aangezien door de werknemers en hun werkgevers bijdragen verschuldigd zijn.

We kunnen de aan de alleenstaande werkloze toegekende uitkering beschouwen als zijnde het eigen basisrecht. Het supplement dat aan het gezinshoofd boven op het basisbedrag wordt toegekend, wordt een afgeleid recht dat onrechtstreeks aan de partner en de andere personen die voor de werkloze tot een gezinslast behoren, wordt toegekend.

De uitkeringen die aan een samenwonende worden toegekend, liggen lager dan die van de alleenstaanden en het vervangingsinkomen dat door de werkloosheidsverzekering wordt uitbetaald, wordt geleidelijk aan verminderd tot het forfaitair bedrag; hier gaat het duidelijk om een niet-geïnd eigen recht.

We bespreken hier voornamelijk de werkloosheidsuitkeringen verworven op basis van arbeidsprestaties. Personen die op basis van hun studies op werkloosheidsuitkeringen aanspraak kunnen maken, genieten evenwel van een eigen niet-contributief recht.

Lezers die meer wensen te weten, vinden in de bijlagen een uitvoerige weergave van de berekeningen die wij hebben gemaakt.

5.2. **SAMENGEVAT: AFGELEIDE RECHTEN EN NIET-GEINDE RECHTEN IN DE WERKLOOSHEIDSVZERKERING**

5.2.1. **De afgeleide rechten ten gunste van de gezinshoofden**

TABEL 3: VERSCHILLEN IN EUR TEN OPZICHTE VAN DE ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT EN IN TOTAAL

Volledige werkloosheid	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gezinshoofden zonder anciënniteitstoelag	107.861.042	88.983.367	196.844.409
Gezinshoofden met anciënniteitstoelag	31.843.960	3.378.748	35.222.708
Totaal	139.705.003	92.362.115	232.067.118
Tijdelijk werkloze gezinshoofden			
Verskil met alleenstaanden	nihil	nihil	nihil

De afgeleide rechten die in 2007 door werkloze gezinshoofden worden geïnd, in vergelijking met de alleenstaanden, bedragen 232 miljoen EUR, waarvan 60% bestemd is voor werkloze mannen en 40% voor werkloze vrouwen.

5.2.2. De door de samenwonenden niet-geïnde eigen rechten

TABEL 4: VERSCHILLEN IN EUR TEN OPZICHTE VAN DE ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT EN IN TOTAAL

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Volledige werkloosheid			
Samenwonenden met anciënniteitstoelage	-104.902.662	-242.492.317	-347.394.979
Samenwonenden zonder anciënniteitstoelage	28.255.505	-63.928.859	-92.184.364
Totaal volledige werkloosheid	-133.158.167	-306.421.176	-439.579.342
Tijdelijke werkloosheid			
Tijdelijk werkloze samenwonenden	-16.894.501	-4.541.555	-21.436.056

De door de werkloze samenwonenden niet-geïnde rechten bedragen voor 2007 461 miljoen EUR, waarvan 33% betrekking heeft op werkloze mannen en 67% op werkloze vrouwen.

5.2.3. Impact van de grotere gezinsgerichtheid van de werkloosheidsuitkeringen volgens geslacht

TABEL 5: AANDEEL (IN % VAN DE UITGAVEN) VAN DE NIET-GEÏNDE RECHTEN EN DE AFGELEIDE RECHTEN IN DE VOLLEDIGE EN TIJDELIJKE WERKLOOSHEID – VOLGENS GESLACHT EN IN TOTAAL

Volledige werkloosheid	Mannen	Vrouwen	Totaal
Uitgaven	2.689.695.978	2.654.198.576	5.343.894.554
Niet-geïnde rechten	-133.158.167	-306.421.176	-439.579.342
<i>in % van de uitgaven</i>	-5,0%	-11,5%	-8,23%
Afgeleide rechten	139.705.003	92.362.115	232.067.118
<i>in % van de uitgaven</i>	5,20%	3,50%	4,3%
Tijdelijke werkloosheid	Mannen	Vrouwen	Totaal
Uitgaven	312.792.031	68.618.339	381.410.369
Niet-geïnde rechten	-16.894.501	-4.541.555	-21.436.056
<i>in % van de uitgaven</i>	-5,4%	-6,6%	-5,6%
Totale impact	Mannen	Vrouwen	Totaal
Uitgaven	3.002.488.009	2.722.816.915	5.725.304.923
Niet-geïnde rechten	-150.052.668	-310.962.731	-461.015.398
Afgeleide rechten	139.705.003	92.362.115	232.067.118
Totale impact	-10.347.665	-218.600.616	-228.948.280
<i>in % van de uitgaven</i>	-0,34%	-8,03%	-4,00%

Bedragen van uitgaven, niet-geïnde rechten, afgeleide rechten en totale impact worden in EUR vermeld.

Als we het bedrag van de door de samenwonenden niet-geïnde rechten relativeren volgens de uitgaven die er betrekking op hebben, stellen we vast dat de door vrouwen niet-geïnde rechten doorgaans groter zijn dan de rechten die door mannen niet worden geïnd.

De door de volledig werkloze vrouwen niet-geïnde rechten bedragen immers 11,5% van de uitgaven, daar waar ze bij de uitgaven voor de mannen beperkt blijven tot 5,0%.

De situatie is omgekeerd als het over de afgeleide rechten gaat: de mannen krijgen een hoger afgeleid recht (5,2%) dan de vrouwen (3,5%). Bij tijdelijke werkloosheid zijn de door de mannen niet-geïnde rechten goed voor 5,4% van de uitgaven, tegenover 6,6% bij de vrouwen.

5.2.4. Totale impact van de grotere gezinsgerichtheid in de volledige en tijdelijke werkloosheid

Als we een onderscheid maken tussen de niet-geïnde rechten en de afgeleide rechten, zowel bij volledige als bij tijdelijke werkloosheid, stellen we vast dat de impact van de grotere gezinsgerichtheid van de werkloosheidsuitkeringen voor de werkloze mannen praktisch nihil is: voor hen zijn niet-geïnde rechten en afgeleide rechten nagenoeg gelijkwaardig, aangezien deze beperkt zijn tot een saldo van -10.347.665 EUR, hetzij een negatieve impact van 0,34% van de uitgaven in kwestie. Wat verre van het geval is voor de vrouwen, wier niet-geïnde rechten en afgeleide rechten een saldo van -214.059.061 EUR registreren: duidelijk een negatieve impact van 8,03%.

Voor alle uitgaven voor volledige en tijdelijke werkloosheid samen bedraagt de impact van de grotere gezinsgerichtheid -4,0% van de totale uitgaven.

CONCLUSIE

Reeds 65 jaar lang verschaft de Belgische sociale zekerheid ons ons hele leven lang sociale bescherming door te steunen op de solidariteits- en verzekeringsprincipes. Als van nature houdt ze een "grotere gezinsgerichtheid" voor ogen en verleent ze bijzondere bescherming aan wat tijdens de naoorlogse jaren een typisch Belgisch gezin was: een koppel met kinderen waarbij de man de kostwinner is en de vrouw huisvrouw, kinderoppas en huishoudster.

De werkloosheidsverzekering volgde de sociale zekerheid op de voet en stelde vanuit hetzelfde gezichtspunt het vervangingsinkomen voorop als haar voornaamste opdracht. De "grotere gezinsgerichtheid" van de werkloosheidsuitkeringen houdt echter heel wat meer in dan louter de toekenning van een aanvulling voor diegenen die zij beschouwt als gezinshoofd, aangezien zij - zo meent men - een grotere

gezinslast hebben. Het vervangingsinkomen van de samenwonenden wordt immers zonder overgangperiode verlaagd, omdat ervan wordt uitgegaan dat zij door hun gezinssituatie gemakkelijker de impact van het verlies van beroepsinkomen moeten kunnen opvangen. Als we ons over de historische evolutie buigen, dan stellen we vast dat de samenwonenden, waarvan ten onrechte wordt gesteld dat ze geen gezinslast hebben, door de werkloosheidsverzekering in de loop van de tijd stiefmoederlijk worden behandeld en dat zij al snel in een situatie van steuntrekkers vervallen.

Na één jaar werkloosheid is hun uitkering al beperkt tot 40% van het geplafonneerde loon en na nog eens drie maanden, eventueel verlengd naargelang van hun voorafgaande beroepsactiviteit, moeten ze zich tevredenstellen met een forfaitair bedrag ten belope van 23% van het geplafonneerde loon; gezinshoofden daarentegen behouden gedurende de volledige duur van hun werkloosheid een uitkering van 60% en de alleenstaanden 60% tijdens het eerste jaar en 53% nadien.

Is het een toeval dat er meer vrouwen in de categorie van de samenwonenden zitten en dat zij bij de samenwonenden in de tweede periode (65%) en voor het forfaitair bedrag (75%) oververtegenwoordigd zijn?

We moeten wel toegeven dat de werkloosheidsreglementering in de loop van de tijd niet bepaald zachtzinnig met hen omging.

En toch veranderen de dingen, de samenleving evolueert, de gezinnen evolueren, ...

Opmerkelijk is dat bij de samenwonenden bij het begin van de werkloosheid zowel de mannen (54%) als de vrouwen (65%) in de meerderheid zijn, terwijl er bij de gezinshoofden slechts 21% mannen en 19% vrouwen zijn. Al snel doen zich tussen deze twee categorieën verschuivingen voor en het aandeel samenwonenden neemt af ten voordele van de categorie van de gezinshoofden. Bij de mannen is er eveneens een zekere verschuiving naar de categorie van de alleenstaanden.

Na een periode van minder dan 15 maanden zien we dat het aandeel samenwonenden reeds met 31% bij de mannen en met 18% bij de vrouwen is gedaald.

Wat het overheersende gezin betreft - het model van onze sociale zekerheid in haar beginperiode, het gezin dat bestaat uit een koppel met kinderen en één kostwinner - is het hoog tijd dat we beseffen dat dit niet langer de norm is in onze huidige samenleving, aangezien slechts 8% van de RVA-gerechtigden nog aan deze definitie beantwoordt.

Het gezin dat momenteel het best vertegenwoordigd is, met een percentage van 22,2%, is een gezin bestaande uit een koppel met een of meer kinderen waarbij beide echtgenoten of partners werken en de gezinslast delen. Jammer genoeg is dit geen ideale situatie wanneer de partner werkloos wordt, want hij krijgt al snel de

rol van steuntrekker toebedeeld en hij kan zijn taak in het levensonderhoud van het gezin niet langer vervullen zoals hij deed in de periode vóór hij zijn baan verloor; evenmin kan hij zijn vroeger aangegane verbintenissen nog langer nakomen.

Stemt het begrip “aanvullend loon”, dat de basis vormt van dit systeem, nog wel degelijk overeen met onze huidige samenleving? We kunnen ons terecht afvragen of deze gezinnen wel de sociale bescherming krijgen waarop ze aanspraak kunnen maken.

IMPACT VAN DE GROTERE GEZINSGERICHTHEID BIJ VOLLEDIGE EN TIJDELIJKE WERKLOOSHEID

Als we de uitkering van de alleenstaanden als basisuitkering nemen - het afgeleide recht is het supplement dat het gezinshoofd bevoordeelt ten opzichte van de alleenstaande, en het niet-geïnde recht is het verlies dat de samenwonende lijdt ten opzichte van de alleenstaande - kunnen we proberen om, met de nodige behoedzaamheid, de impact te beoordelen die de grotere gezinsgerichtheid van de werkloosheidsuitkeringen heeft op de uitgaven.

Door een onderscheid te maken tussen niet-geïnde rechten en afgeleide rechten, zowel bij volledige als bij gedeeltelijke werkloosheid, stellen we vast dat voor elk geheel van uitgaven, de impact van de grotere gezinsgerichtheid -4,0% van de totale uitgaven bedraagt. Dat betekent dat ons huidige stelsel overeenstemt met een besparing van 4% ten opzichte van een uitkeringsstelsel waar iedereen tegen het alleenstaandentariaf zou worden vergoed.

Deze impact is nagenoeg nihil voor de werkloze mannen, bij wie de niet-geïnde rechten en de afgeleide rechten praktisch gelijkwaardig zijn en zich beperken tot een negatieve impact van 0,34% van de uitgaven in kwestie.

Wat absoluut niet het geval is voor de vrouwen, bij wie uit de vergelijking tussen afgeleide rechten en niet-geïnde rechten duidelijk een negatieve impact van 8,03% van de uitgaven in kwestie blijkt.

De grootte van de rechten die door vrouwen niet worden geïnd, kan in sterke mate worden verklaard door het feit dat ze ruimschoots in de meerderheid zijn bij de samenwonenden in de tweede periode, met 65% van de effectieven, en ook bij de samenwonenden met een forfaitair bedrag, met 75% van de effectieven.

Het zijn dus wel degelijk de werkloze vrouwen die in hoofdzaak de kosten voor de grotere gezinsgerichtheid van de uitgaven dragen en die er de voornaamste slachtoffers van zijn.

In een samenleving waarin participatie van iedereen op de arbeidsmarkt wordt aangeprezen, waarin de stijging van het werkgelegenheidspercentage van de vrouwen een hoofddoelstelling is van het werkgelegenheidsbeleid, kunnen we ons afvragen aan welke logica de sanctie beantwoordt die werklozen treft als ze tot de categorie van samenwonenden behoren.

Een geïndividualiseerd systeem van werkloosheidsuitkeringen zou rechtvaardiger zijn en niet alleen een positieve sociale impact hebben die ertoe bijdraagt dat de cohesie van de huishoudens langer behouden blijft; maar ook de economische impact zou onmiskenbaar zijn, want gezinnen met twee inkomens behoren tot diegenen die de economische activiteit van het land ondersteunen.

Is het, nu de samenleving verandert, niet de hoogste tijd om ook een evolutie van de basisprincipes van de werkloosheidsverzekering in overweging te nemen?

(Vertaling)

**BIJLAGE: EVALUATIE VAN DE KOSTEN VAN EN BESPARINGEN OP UITGAVEN
GELINKT AAN DE GEZINSCCLASSIFICATIE VAN DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN**

**B.1. DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN BIJ VOLLEDIGE WERKLOOSHEID, ZONDER
ANCIENNITEITSTOESLAG**

TABEL I: WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN BIJ VOLLEDIGE WERKLOOSHEID – 2007

Volledige werkloosheid – werkbasis			
Categorieën	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gezinshoofden 1e periode	78.017	71.903	149.920
Alleenstaanden 1e periode	12.523	7.394	19.917
Alleenstaanden 2e periode	46.241	37.295	83.535
Samenwonenden 1e periode	24.597	26.519	51.116
Samenwonenden 2e periode	12.183	22.348	34.532
Samenwonenden 3e periode (forfait)	14.793	46.477	61.270
Bedrag per dag			
Gezinshoofden 1e periode	37,9 € / dag	36,3 € / dag	37,2 € / dag
Alleenstaanden 1e periode.	37,9 € / dag	37,0 € / dag	37,5 € / dag
Alleenstaanden 2e periode	31,4 € / dag	30,5 € / dag	31,0 € / dag
Samenwonenden 1e periode	35,5 € / dag	33,7 € / dag	34,6 € / dag
Samenwonenden 2e periode	26,1 € / dag	24,8 € / dag	25,3 € / dag
Samenwonenden 3e periode (forfait)	16,7 € / dag	15,9 € / dag	16,1 € / dag

We merken al meteen op dat de vrouwen ruimschoots in de meerderheid zijn bij de samenwonenden in de tweede periode, met 65% van de effectieven, en bij de samenwonenden die een forfaitair bedrag krijgen, met 75% van de effectieven.

B.1.1. Het contributieve eigen recht van de alleenstaande werklozen

Het eigen recht van de alleenstaande werklozen waarmee rekening wordt gehouden, werd berekend op basis van de situatie in 2007.

Sinds 1 januari 2008 is het vergoedingspercentage voor alleenstaande werklozen in de tweede periode gestegen van 50 tot 53%, waardoor het afgeleide recht van de gezinshoofden daalt, maar het niet-geïnde recht van de samenwonenden stijgt (ongewijzigd percentage: 40%).

B.1.2. De afgeleide rechten van de werkloze gezinshoofden in 2007**TABEL II:** VERSCHILLEN IN EUR TUSSEN DE GEZINSHOOFDEN EN DE ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT

Mannen	Fysieke eenheden	Dagen	Vershil per dag	Afgeleid recht
Gezinshoofden 1e periode	78.017	20.928.997		
1e jaar	14.407			
>1 jaar	63.610	17.064.120	6,30 €	107.861.042 €
Vrouwen	Fysieke eenheden	Dagen	Vershil per dag	Afgeleid recht
Gezinshoofden 1e periode	71.903	18.011.228		
1e jaar	13.172			
>1 jaar	58.732	14.711.786	6,00 €	88.983.367 €

Het afgeleide recht voor gezinslast van het werkloze gezinshoofd stemt overeen met het supplement dat wordt ontvangen boven op de uitkering van de alleenstaande, die als de basisuitkering wordt beschouwd.

Het afgeleide recht van de gezinshoofden werd berekend door de gemiddelde dagelijkse uitkering terug te brengen op het percentage dat de alleenstaande in de tweede periode krijgt (in 2007): 50% in plaats van 60%. Het verschil per dag dat zo wordt bekomen, dat wil zeggen het dagelijkse afgeleide recht, bedraagt 6,30 EUR voor de mannen en 6,00 EUR voor de vrouwen.

Het totale afgeleide recht van de gezinshoofden bedraagt in 2007 196.844.409 EUR, waarvan 107.861.042 EUR voor mannen en 88.983.367 EUR voor vrouwen.

B.1.3. De door de samenwonenden niet-geïnde eigen rechten**TABEL III:** VERSCHILLEN IN EUR TUSSEN DE SAMENWONENDEN EN DE ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT

Mannen	Fysieke eenheden	Dagen	Vershil per dag	Totaal
Samenwonenden 1e periode	24.597	5.912.360	-3,2 €	-19.104.127 €
Samenwonenden 2e periode	12.183	3.232.489	-6,5 €	-21.081.664 €
Samenwonenden 3e periode (forfait)	14.793	4.075.467	-15,9 €	-64.716.871 €
Totaal	51.573	13.220.315		-104.902.662 €
Vrouwen	Fysieke eenheden	Dagen	Vershil per dag	Totaal
Samenwonenden 1e periode	26.519	6.060.318	-3,1 €	-18.585.651 €
Samenwonenden 2e periode	22.348	5.516.119	-6,2 €	-34.149.084 €
Samenwonenden 3e periode (forfait)	46.477	12.591.303	-15,1 €	-189.757.583 €
Totaal	95.345	24.167.740		-242.492.317 €

Dezelfde berekening wordt gemaakt voor de door de samenwonenden niet-geïnde rechten.

Voor de samenwonende, volledig werkloze mannen bedragen de niet-geïnde rechten 104.902.662 EUR, terwijl voor de samenwonende vrouwen de niet-geïnde rechten 242,5 miljoen EUR bedragen.

Uit de spreiding van de samenwonenden volgens de drie opeenvolgende periodes blijkt dat de vrouwen vooral in de derde periode, met een forfaitair bedrag als vergoeding, bijzonder goed vertegenwoordigd zijn. Nagenoeg de helft van de samenwonende vrouwen (49%) krijgt een forfaitair bedrag, terwijl bij de mannen de forfaitaire vergoeding slechts voor 29% van toepassing is.

De vrouwen vertegenwoordigen, met 46.477 uitkeringstrekkers op de 61.270, overigens ongeveer 76% van alle samenwonenden met een forfaitair bedrag.

B.2. DE WERKLOOSHEIDSVZERKERINGEN BIJ VOLLEDIGE WERKLOOSHEID, MET ANCIËNNITEITSTOESLAG

B.2.1. De afgeleide rechten van de werkloze gezinshoofden in 2007

TABEL IV: VERSCHILLEN IN EUR TEN OPZICHTE VAN DE ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT

Gezinshoofden met anciënniteits-toeslag	Fysieke eenheden	Dagen	Verskil met alleenstaanden	Afgeleid recht
Mannen	20.934	6.436.042	4,95€	31.843.960€
Vrouwen	2.654	767.275	4,40€	3.389.748 €

De afgeleide rechten voor gezinshoofden met anciënniteitstoeslag bedragen voor 2007:

- 31.843.960 EUR voor de mannen;
- 3.378.748 EUR voor de vrouwen.

B.2.2. De door de samenwonenden niet-geïnde eigen rechten**TABEL V:** VERSCHILLEN IN EUR TEN OPZICHTE VAN DE ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT EN IN TOTAAL

Mannen	Fysieke eenheden	Dagen	Verschil per dag	Niet-geïnd eigen recht
Samenw. anciënniteits-toeslag.	23.058	7.025.936	- 3,99	-28.033.485 €
Samenw. 3e periode anciënniteitstoelag	40	11.943	- 18,59	-222.020 €
Totaal	23.098			-28.255.505 €

Vrouwen	Fysieke eenheden	Dagen	Verschil per dag	Niet-geïnd eigen recht
Samenw. anciënniteits toeslag.	40.950	11.869.358	- 5,25	-62.314.130 €
Samenw. 3e periode anciënniteitstoelag	294	88.624	- 18,22	-1.614.729 €
Totaal	41.245			-63.928.859 €

De door de samenwonenden met anciënniteitstoelag niet-geïnde rechten bedragen:

- 28.255.505 EUR voor de mannen;
- 63.928.589 EUR voor de vrouwen.

B.3. WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN BIJ TIJDELIJKE WERKLOOSHEID**TABEL VI:** AANTAL TIJDELIJK WERKLOZEN EN BEDRAGEN PER DAG PER GEZINSCATEGORIE, VOLGENS GESLACHT EN IN TOTAAL

Tijdelijke werkloosheid			
Categorie	1. Mannen	2. Vrouwen	Totaal
gezinshoofden	15.664	2.437	18.101
alleenstaanden	12.086	2.162	14.248
samenwonenden	64.686	21.475	86.161
	92.436	26.074	118.510
Bedrag per dag			
gezinshoofden	46,5	42,6	45,9
alleenstaanden	45,7	42,7	45,3
samenwonenden	42,8	39	41,7
Totaal	43,9	39,6	42,9

Bij tijdelijke werkloosheid zijn de werkloosheidsuitkeringen identiek voor beide categorieën (gezinshoofden en alleenstaanden) en worden ze berekend aan 65% van het geplafonneerde loon.

Alleen de samenwonenden krijgen een minder hoge uitkering, die wordt berekend aan 60% van het geplafonneerde loon. De tijdelijke werkloosheid past niet dezelfde tarieven toe als de volledige werkloosheid.

Opmerkelijk is dat de mannen bijzonder talrijk aanwezig zijn in de categorie samenwonenden, waar ze 79% van de effectieven vertegenwoordigen.

In de tijdelijke werkloosheid is er met andere woorden geen afgeleid recht voor de gezinshoofden, maar wel een door de samenwonende werklozen niet-geïnd eigen recht.

Door de samenwonenden niet-geïnde eigen rechten bij tijdelijke werkloosheid

TABEL VII: VERSCHILLEN IN EUR TEN OPZICHTE VAN DE GEZINSHOOFDEN EN ALLEENSTAANDEN – VOLGENS GESLACHT

Door de mannen	Fysieke eenheden	Dagen	Verschil per dag	Niet-geïnd eigen recht
Samenw.	67.997	5.010.145	3,40€	16.894.501€
Door de vrouwen	Fysieke eenheden	Dagen	Verschil per dag	Niet-geïnd eigen recht
Samenw.	18.332	1.481.763	3,10€	4.541.555€

De door de tijdelijk werkloze samenwonenden niet-geïnde rechten bedragen voor 2007:

- 16.894.501 EUR voor de mannen;
- 4.541.555 EUR voor de vrouwen.

INHOUDSTAFEL

INDIVIDUALISERING VAN RECHTEN IN DE WERKLOOSHEIDSVERZEKERING

INLEIDING	1
1. EEN TERUGBLIK	2
1.1. EN DE SOCIALE VERZEKERING?	3
1.2. TOT SLOT VAN DEZE TERUGBLIK	5
2. MAAR TOT WELKE CATEGORIEËN BEHOREN DE WERKLOZE MANNEN EN VROUWEN MOMENTEEL?	6
3. EVOLUTIE VAN DE GEZINSCATEGORIE VAN WERKLOZEN TIJDENS DE WERKLOOSHEIDSPERIODE	8
4. DE GEZINSCATEGORIEËN VAN DE RVA, GEZIEN VANUIT HET STANDPUNT VAN HET GEZINSLEVEN	9
4.1. 38,4 WERKLOZEN OP 100 (19 MANNEN EN 19,4 VROUWEN) ZIJN GEZINSHOOFD: HOE ZIET DE GEZINSSITUATIE ERUIT?	11
4.2. 43,8 WERKLOZEN OP 100 WONEN SAMEN (14,5 MANNEN EN 29,3 VROUWEN): HOE ZIET HUN REELE GEZINSSITUATIE ERUIT?	12
4.3. DE ALLEENSTAANDEN	13
4.4. GEZINSLAST EN WERKLOOSHEID	13
5. EVALUATIE VAN DE KOSTEN VAN EN BEZUINIGINGEN OP DE UITGAVEN GELINKT AAN DE GEZINSCCLASSIFICATIE VAN DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN	14
5.1. AL DAN NIET CONTRIBUTIEVE EIGEN RECHTEN, NIET-GEINDE EIGEN RECHTEN, AFGELEIDE RECHTEN, ... HOE KENSCHETSEN WE DE UITBETAALDE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN?	14
5.2. SAMENGEVAT: AFGELEIDE RECHTEN EN NIET-GEINDE RECHTEN IN DE WERKLOOSHEIDSVERZEKERING	15
CONCLUSIE	17
IMPACT VAN DE GROTERE GEZINSGERICHTHEID BIJ VOLLEDIGE EN TIJDELIJKE WERKLOOSHEID	19

BIJLAGE: EVALUATIE VAN DE KOSTEN VAN EN BEZUINIGINGEN OP DE UITGAVEN GELINKT AAN DE GEZINSClassIFICATIE VAN DE WERKLOOS- HEIDSUITKERINGEN	21
B.1. DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN BIJ VOLLEDIGE WERKLOOSHEID, ZONDER ANCIENNITEITSTOESLAG	21
B.2. DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN BIJ VOLLEDIGE WERKLOOSHEID, MET ANCIEN- NITEITSTOESLAG	23
B.3. WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN BIJ TIJDELIJKE WERKLOOSHEID .	24